



**КЕРАМІЧНИЙ КОД  
ІВАНА ЛЕВИНСЬКОГО.  
ВИСТАВКОВИЙ ПРОЕКТ  
МУЗЕЮ ЕТНОГРАФІЇ  
ТА ХУДОЖНЬОГО ПРОМИСЛУ  
ІН НАН УКРАЇНИ  
ДО 100-ЛІТТЯ З ДНЯ СМЕРТІ  
ВЕЛИКОГО БУДІВНИЧОГО**

**Андрій КЛИМАШЕВСЬКИЙ**  
кандидат мистецтвознавства,  
заступник директора з наукової і музейної роботи  
Інститут народознавства НАН України,  
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна  
e-mail: klimashevski@ukr.net

**100** років тому (4 липня 1919 р.) обірвався титанічний за людськими мірками життєвий шлях архітектора Івана Левинського — по-статі Епохи, головного диригента і творця львівської сецесії. Цей найбільший будівничий Львова за усю його історію створив неповторний у своїй красі архітектурний образ міста Лева кін. ХІХ — початку ХХ ст. Це відчутно як в естетиці камерних форм інтер'єру львівських помешкань та зовнішнього вбрання кам'яниць, так і в побудові модерних за духом і стилем кварталів «Нового Світу».

Мандруючи Львовом, кожен повсякчас відчуває незриму присутність Івана Левинського як архітектора або будівничого у створених ним мальовничих кварталах вулиць акад. Богомольця, акад. Павлова, Донцова, Котляревського, Чупринки тощо та у багатьох спорудах, які стали візитками міста: Оперний театр, Залізничний вокзал, Страхове товариство «Дністер» та ін.

Окремо милують око численні технологічні та декоративні новації, сецесійні акорди керамічних панно і штучного каменю виробництва його фабрик на фасадах та в інтер'єрах кам'яниць, навіть якщо самі будівлі втілені за проектами інших архітекторів його доби.

Особлива заслуга Левинського полягає у формуванні самобутнього українського архітектурного обличчя Львова в шатах і формах його власної моделі національного модерну з впровадженням барвистого світу народної орнаментики. У різні роки ідею кера-







мічного дива допомагала втілювати у життя плеяда визначних митців: Олександр Лушпинський, Тадей Обмінський, Осип Білоскурський, Еміль Дубрава, Михайло Лукіянович та ін.

20 листопада 2019 року відбулося відкриття масштабної фондової виставки у Музеї етнографії та художнього промислу ІН НАН України, яка на завершення «Року Івана Левинського» охоплює поглядом через 100-ліття усю палітру керамічного спадку українського митця і підприємця (від цеглин до дахівок, від мініатюрних плакеток до вишуканих амфор). Близько 350 пам'яток зі збірки МЕХП та

приватних колекцій, розміщені на площі 5-ти залів, демонструють еволюцію художніх особливостей фірмового стилю кераміки Івана Левинського від 1890-х до 1914 р. Особливу цінність становлять вперше виставлені унікальні документальні свідчення епохи в контексті життєвої і творчої діяльності великого українця.

Концептуально побудова експозиції в основному відповідає структурі 5-ти виробничих відділів керамічної фабрики І. Левинського станом на 1912 р.: 1) підрозділ плиток до підлоги і стін; 2) відділ посуду і декоративних ваз; 3) відділ дрібних кераміч-



них виробів; 4) відділ пластики; 5) кахлярський підрозділ. Проект реалізований у співпраці з Центром дизайну, архітектури та урбаністики Львівської обласної організації Національної спілки архітекторів України та Я Галереєю Павла Гудімова — автора ідеї відзначення Року І. Левинського у Львові.

Виставку відкриває в **круглій залі** панорамний огляд своєрідних семантичних кодів керамічних виробів Івана Левинського в контексті основних композиційних схем на прикладах геометричних мотивів, шахівниці, солярних і хрестових орнаментів тарелей та художнього відтворення т. зв. метлахських плиток підлог львівських кам'яниць. Своєрідний вітвар пам'яті великому містобудівничому і зодчому формує символічна східчаста композиція з трьох свічників під портретом І. Левинського.

**Друга зала** репрезентує вершинні досягнення камерного керамічного світу Левинського від дрібної фігуративної пластики національно-етнографічних типажів різних регіонів України до показу формотворчих і орнаментальних новацій початку ХХ ст. у руслі творення модерного українського стилю на прикладах шедеврів малих художніх форм інтер'єрного призначення з колекції Музею.

**Друга частина** експозиції розкриває усю палітру художньо-декоративних можливостей, орнаментальних кодів і смислів керамічного світу І. Левинського, втілених в архітектурі львівських кам'яниць (від різноманітного покриття облицювальної плитки підлог і стін вхідних вузлів, брам та сходових кліток до барвистих акцентів дахівки, орнаментально й сюжетно вирішених пічних кахель та поясних композицій фасадів будівель). Хронологічно прослідкована стильова еволюція творчої манери керамічних плиток і виробів фабрики І. Левинського від епохи історизму з його зашифрованою геральдичною декоративною символікою на зразок тиражованих мотивів лілій та еkleктично інтерпретованих історичних стилів в орнаментальних рішеннях кінця ХІХ ст. до сецесійних тяг, модерно втілених рослинно-квіткових композицій і керамічної «веселки» в манері народної «вишиванки».

**Третя зала** демонструє оригінальні зразки декоративного оздоблення львівських кам'яниць: облицювальну плитку екстер'єрного (фасадного) призначення та внутрішньобудинкових вхідних вузлів сходових кліток, реконструкції метлахських плиток,



що по-сецесійному орнаментально-хімерно і різнобарвно встеляли керамічними килимами долівки будівель Львова і Галичини у 1914 р. По центру зали розміщена вітрина з автентичним фрагментом керамічної дахівки з купола Єврейського шпиталю у Львові. Поруч в іншій вітрині представлена мала пластика фабрики І. Левинського, здебільшого пакетки з рельєфними зображеннями видатних історичних діячів.

**Четверта зала** відтворює дух інноваційних модерністичних пошуків перших галицьких Крайо-



вих виставок у Львові, інспірованих духом Всесвітніх виставок у Парижі, що наочно демонструють вперше представлені унікальні проекти знакового Галицького павільйону для знаменитої виставки в Парижі 1900 р. У цій манері здійснена дизайнерська реконструкція елітного інтер'єру помешкання галицького українця кураторами проекту Андрієм Клімашевським та Андрієм Колотаєм у стильовому діапазоні пошуків кола Івана Левинського поч. ХХ ст. (зокрема його вчителя і компаньйона Юліана Захарієвича, сучасників Едгара Ковача, Олени Кульчицької та ін.).

У п'ятій залі експонуються різноманітні зразки пічних кахель фабрики І. Левинського, що заповнили львівські помешкання, починаючи від запуску у 1889 р. першого підприємства «Фабрика кахлевих печей «Іван Левинський».

Експозицію ґрунтовно доповнили пам'ятки, надані управлінням Охорони історичного середовища Львівської міськради, приватними колекціонерами, особливо — цілісна збірка пічних кахель Андрія Каменщика.

Об'єднуючим композиційно-естетичним компонентом усіх залів експозиції є відтворені орнаменти підлогових плиток львівських брам, які виконав відомий дослідник творчості Івана Левинського Олесь Нога. Доповнюють загальну картину унікальні архівні матеріали зі світлинами проектів Всесвітньої виставки в Парижі, творців українського модерну в Галичині кола І. Левинського — архітектора Олександра Лушпинського, художника Гната Колцуняка та ін. Дві третини виставлених пам'яток вперше представлені для огляду широкому загалу.

Донині керамічні коди І. Левинського, як своєрідний декоративний додатковий фасад міста, ваблять око колористичними акцентами, формами і загадковими орнаментами.